

TURISTAÚTJELZÉS-FESTÉSI ÁLTALÁNOS ÚTMUTATÓ

(Az 1970-es évek végén készült útmutató 2006-2010-ben aktualizált változata,
összhangban a vonatkozó európai irányelvekkel)

Mottó:

„Az ember nem azért turista, mert az erdőt járja, hiszen a vaddisznó is járja – mégsem turista, hanem azért, hogy maradandó, a közt szolgáló turistalétesítményeket hozzon létre.” (Dr. Téry Ödön)

„Elengedhetetlen a hegyvidék útjelzéseinek a térképpel/útleírással megegyező formában és útvonalakon történő felfestése, rendszeres gondozása, ehhez a pénzügyi, tárgyi és személyi feltételek biztosítása! E kérdést a hegyvidékek turisztikai vonzására, a természetvédelem szempontjaira, a vendégváró, -látó vállalkozások érdekeire – nem utolsósorban a kirándulók elvárásaira – tekintettel hosszútávra rendezni kell. E célért már évek óta küzd és tesz a természetjáró társadalom. A következő évek nemzeti turizmusstratégiájában elvárható a természetjárás, az ökoturizmus feltételeinek folyamatos biztosítása, ami egyúttal a XXI. sz. kikapcsolódásra, egészséges időtöltésre vágyó emberének elengedhetetlen igénye.” (Berki Zoltán: A Pilis és a Visegrádi-hegység turistakalauza – A turistajelzések rendszere c. fejezet)

Az útjelzések célja a természetkedvelő kirándulók számára a hazánkban az 1930-as években bevezetett egységes, közérthető jelzésrendszerrel lehetővé tenni a könnyű és biztos tájékozódást, azt, hogy **bárki, a turistaúthálózattal megfeleltethető** térkép/turistakalauz segítségével biztosan elérje úticélját.

„Turista útvonalat jól láthatóan, az e törvény végrehajtására kiadott jogszabály szerint jelzéssel kell megjelölni, és nyilván kell tartani.” (2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról, 93.§, (6) bekezdés)

A következőket mind az új turistautak létesítéséhez, mind a meglévő utak felújításához és módosításához ajánljuk figyelembe venni.

A GYALOGOS TURISTAUTAK JELZÉSEINEK ELVI KÉRDÉSEI

1. Célok és fogalmak

a) A turistaút fogalma

Azt az útvonalat, amelyet közérdekből gyalogtúrázási céllal létesítettek vagy e célú használatra (is) ajánlanak, s így a követhetőséget biztosító sűrűséggel turistajelzésekkel láttak el, turista útvonalnak (vagy röviden turistaútnak) nevezzük. A turistaút bel- és külterületeken, közterületeken, mezőgazdasági és erdőterületeken, bármilyen úttípuson vezethet, célja alapvetően a természetjárás, gyalogos ökoturizmus rekreációs, ismeret- és élményszerző kiszolgálása, a biztos tájékozódás lehetővé tétele, egy-egy tájegységet behálózva annak környezetkímélő megismertetése.

A 2009-ben hatályba lépett Erdőtörvény az Erdő látogatása c. fejezete (91.§) rögzíti: „Az erdőben – annak rendeltetésétől függetlenül – üdülés, sportolás és kirándulás céljából gyalogosan bárki saját felelősségére ott tartózkodhat, amit az erdőgazdálkodó tűrni köteles.” A turistaút kijelölésének alapvető célja ennek a „tartózkodásnak” a biztonságos és javasolt módon való elősegítése (egyes – pl. fokozottan védett vagy magán- – területeken szabályozása), a kirándulási programadás, a **láttnivalókat felfűző, közlekedési pontokat összekötő útvonalak ajánlata.**

„A gyalogos turistautak jelzésének célja, hogy elérhetővé tegye egy adott régió szépségeit és nevezetességeit azok számára, akik a vidéket nem ismerik. Abból kell kiindulni, hogy a turisták, csakúgy mint az odaválósok többnyire nem tudnak a terepen maguktól tájékozódni, gyakran még térképpel sem. [...] Már egy kisebb kavargás, tájékozódási probléma is csalódáshoz, a bizalom elvesztéséhez vezet, egyetlen nem kellően jelzett elágazás is az út jelzésére irányuló további fáradozásokat értéktelenné teheti. Ezért elengedhetetlen a turistautak hálózatának állandó gondozása – e feladat csak olyanok kitaró munkájával valósítható meg, akik az utat magukénak érzik.”

(Rainer Brämer professzor, a német „Wandern und Natur” kutatócsoport vezetője)

A turistautak jelzéseinek fenntartását a Magyar Természetbarát Szövetség vagy a vele partneri viszonyban együttműködő szervezet végzi.

b) A turistaút jelzés színe és alakja

Turista útjelzés (röviden **turistajelzés**): „olyan, alapinformációt tartalmazó jelkép, amely a turistaút mentén (megfelelő gyakorisággal) elhelyezve lehetővé teszi a folyamatos túrázást.” (MSZ-2058712-1988).

Az úthálózati rendszerben fehér alapon négyféle fő színjelzés fordulhat elő. Ezek fontosságuk sorrendjében a következők: **kék, piros, sárga, zöld**. Alakjukra nézve a jelzések hagyományosan a következők (vö. MSZ 2058712-1988): vízszintes **sáv**, **kereszt**, **háromszög**, **négyzet**, **kör**, **omega**, **L**, **körsepta**. Ezek egészülnek ki a ritkábban használt **pecsét**, **kápolna**, **emlékmű** jellel, a Mária út **m** piktogramjával (viola, kék vagy sárga), valamint a **tanösvények** jelzéseivel (átlós vonal, T jel ill. egyéb, a tanösvény jellegéhez illeszkedő szimbólum).

A gyalogos útvonalak jelzéseivel azonos kivitelben készülnek a **sútak** jelzései (*korábban X, az 1987-es szabvány szerint két függőleges, párhuzamos vonal – de a gyakorlatban /az egyalakos jelzeshagyományt folytatva/ az MTSZ 2009. évi állásfoglalása alapján maradt az X jelzés*), a **kerékpáros** útvonalak jelzései (kerékpár piktogram), valamint a csónakkal való kikötésre alkalmas helyek csónakszállító járművel való megközelíthetőségét biztosító útvonalak **horgony** jelölése.

A környezettől való könnyebb megkülönböztetés érdekében valamennyi jelzéstípus **fehér alapon** kell alkalmazni. Az alap a jelzés elválaszthatatlan része. Világos színű tereptárgyon (pl. beton villanyoszlop, mészkőszirt) célszerű szürkével kihúzni a fehér alap kontúrját.

2. A jelzések alkalmazása

a) Főjelzések

A vízszintes **sáv** jelzések:

A fontosabb kiindulási pontoktól (pl. vasút, villamos, hajó és autóbusz állomásoktól, ill. megállóhelyektől) más hasonlóan fontos pontokig terjedő és a hegységen (tájegységeken) keresztül vezető turistautak, a „gerinchálózat” jelzésére szolgálnak. Ezek közül:

- a **kék sáv** jelzést az országos jelentőségű, több tájegységen, hegységeken, de legalább egy hegységen átvezető utak jelzésére (*Országos Kéktúra, Kohász Kék, Bükki Kék, Börzsönyi Kék, Balatoni Kék*),
- a **piros sáv** jelzést több hegységen, de legalább egy hegységen átvezető utak jelzésére (pl. *Közép-dunántúli Piros, Dél-dunántúli Pirostúra, Rákóczi turistaút*),
- a **sárga** és a **zöld sáv** jelzést pedig (az ún. *Északi Zöld* kivételével) az előbbieken kívül, helyi jelentőségű, hegységi vándorutak jelzésére alkalmazzuk (pl. *a bükki Jubileumi Körtúra, Mecseki Zöldtúra*).

Kereszt jelzéssel általában olyan átkötő vagy összekötő (ill. rövidítő) utat kell jelezni, amely általában sávjelzéstől sávjelzésig vezet (pl. *Márianosztra – Nagyirtás – Kisirtás P+*). Ez a fajta jelzés valamely sávjelzésből kiágazó és valamilyen fontosabb ponthoz (pl. állomáshoz vagy megállóhelyhez) vezető út jelzésére is alkalmazható (pl. *Kóspallag – Szokolya, kisvasút v.m. K+*).

b) Leágazó jelzések

Háromszög jelzéssel a hegytetőkre (csúcsokra), kilátópontokhoz (kilátótornyokhoz) vezető utakat kell jelölni. Ez a jelzés is rendszerint más jelzésből indul ki (pl. *Dömös, Szentfa-kápolna – Vadálló-kövek – Prédikálószték – Király-kút PΔ*).

A **négyzet** jelzéssel általában a sávjelzésekből kiinduló és szálláshelyre, lakott településre vezető, ill. az azoktól jövő utakat kell jelölni (pl. *Nagybörzsöny – Nagy-hideg-hegy th. K□*). Ez a fajta jelzés is alkalmazható valamely sávjelzésből kiágazó és valamilyen fontosabb ponthoz (pl. állomáshoz vagy megállóhelyhez) vezető út jelzésére is (pl. *Bükk-tető, S – Nagybarca S□*).

Kör jelzéssel forrásokhoz (kutakhoz, ill. egyéb ivóvízvételi helyhez) vezető, ill. az azoktól jövő utakat kell jelölni (pl. *Mátrafüred, Kalló-völgy – Rákóczi-forrás PO*). Ez a jelzés is többnyire más, azonos színű jelzésből indul ki.

Omega jelzéssel a barlangokhoz vezető utakat kell jelölni. Ez a jelzés is többnyire más, azonos színű jelzésből indul ki (pl. *Nagymaros, Szent-Mihály-hegy S – Remete-bg. SΩ*).

L alakú jelzés a romokhoz, műemlékekhez, földvár-sáncokhoz vezető, ill. az azoktól jövő utakat jelzi. Ez a jelzés is rendszerint más, azonos színű jelzésből indul ki (pl. *Drégelyvárnál PL, ill. Bükkszentlászló – Nagy-sánc SL*).

A túramozgalmi igazolóhelyhez vezető leágazásokhoz „**pecsét**” jelet, a kápolnákhöz és egyéb szakrális helyekhez „**kápolna**” jelet, az emlékművekhez, emlékhelyekhez „**emlékmű**” jelet lehet festeni, indokolt esetben.

A leágazó jelzések közül általában csak a háromszög és négyzet jelzéseknél fordul elő 2 km-nél hosszabb útvonal).

Természetesen mindezeket a turistacélok általában a sávjelzések sem kerülnek el, viszont az ábrajelzések célirányosan vezetnek hozzájuk, a sávjelzések pedig vándorútvonaluk során ejthetik útba őket. A sávjelzésekből kiinduló kereszt vagy leágazó jelzések színének mindig azonosnak kell lenni az érintett sávjelzés színével. Az átkötő kereszt jelzéseket váltakozva használjuk. Amennyiben a szóbanforgó jelzések több sávjelzést érintenek, ill. kötnek össze egymással, akkor színüknek a magasabbrendű sávjelzés színével kell megegyezniük, hacsak nem célszerűbb az alacsonyabbrendű sávjelzés színét alkalmazni, pl. *közeli, azonos jelzésű útvonal esetén*. Az egyik legfőbb szervező elv, hogy a színek (és alakzatok) az útvonalak megkülönböztetését segítsék elő. Két azonos jelzésű út ne találkozzon, egy jelzés lehetőleg ne ágazzon el (*ezért lett átfestve K+-re a Kohász Kéktúra egy része Upponyánál*). Az egymással megegyező (színű és alakú) fő jelzések egymástól 5 km-nél közelebb levő turistautak jelzését lehetőség szerint kerülni kell.

c) Egyéb turistajelzések:

A **körséta** jelzéssel rövidebb kirándulásokra alkalmas, a kiindulópontba (pl. parkolóhely) jelzésváltás nélkül visszavezető útvonalakat kell jelölni (pl. *Dobogókő környékén P ill. K körséta jelzések*).

A **tanösvények** általában ismeretterjesztő állomásokról álló rövidebb útvonalak, melyek tartalma az adott helyhez, tájegységhez kötődik (pl. *Jági tanösvény Katalinpusztánál zöld T jelzéssel, Ciklámen tanösvény Sopron környékén*). (Számos tanösvény egyedi, a tanösvény jellegéhez kapcsolódó szimbólummal rendelkezik. Az újabb létesítésű tanösvényeknél javasoljuk elsősorban a piros vagy zöld T, másodsorban a kék vagy zöld átlós sáv használatát.)

A közép-európai **Mária zarándokút** útvonalait kis m-hez hasonló piktogram jelöli, melynek szerepe a sávjelzéshez hasonlít, a rangsorban az egyéb jelzések között foglal helyet. Fő színe viola (lila) (pl. *a Mariazell-Csíksomlyó közti fő vándorút*), használatos még kék és sárga színben.

Egyes útvonalak – kiemelten indokolt esetben – saját, itt fel nem sorolt jelzést kaphatnak (pl. kiemelt tematikus vagy nemzetközi útvonalak, melyek beillesztése a hálózatba másképp csak a meglévő hálózat jelentős, nemkívánt módosításával lenne elérhető). A jelzés illeszkedjen az útjelzési, úthálózati rendszer szellemiségéhez, valamint a technikai paraméterekhez (szabvány fehér alap, a színes jel javasolt min.vonalvastagsága 1 cm, befoglaló mérete max. 10x8 cm; elhelyezési és fonódási szabályok figyelembe vétele festéskor).

A sávjelzéshez hasonló módon más jelzésű útvonalaknak is lehetnek leágazó jelzéssel ellátott rövid kiágazásai vagy kereszt jelzéssel ellátott alternatív ill. összekötő útvonalai.

3. A jelzések méretei

A jelzések szembetünöbbé tétele céljából a színes ábrákat **fehér, fekvő téglalap alakú alapra** (a festék teljes megszáradását követően) kell festeni. A **fehér alap** mérete *12x10 cm*. Ezen belül alkalmazandó jelzéseket az 1987-ben életbe lépett szabvány (MSz 2058712-1988) szerinti méretekben kell kivitelezni. (Az 1987-es szabvány használata az EU csatlakozással hivatalosan nem kötelező, de további gyakorlati alkalmazásától semmi ok sincs eltérni.)

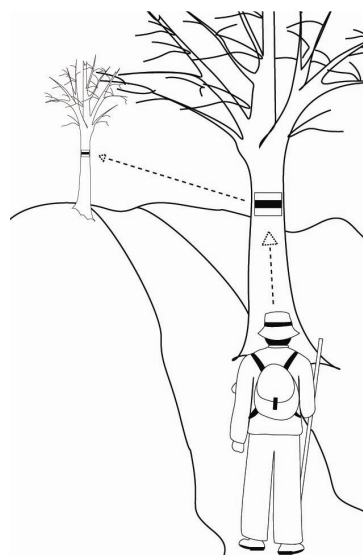
Szükség esetén a rendesnél nagyobb jelzéseket is lehet alkalmazni (ún. „**maxi**” jelzés), amelyeknek fehér alapja *13x18, 18x24 cm* méretű. Az ezen belül alkalmazandó jelzések méretei is ennek megfelelően nagyobbodnak. Ilyen nagy méretű jelzések alkalmazandók olyan helyeken, ahol a jelzések csak egymástól nagyobb távolságra helyezhetők el (pl. *tisztásokon, réteken, mezőn, legelőkön, tarvágásokon és ritkás ligeteken átvezető utak mentén*).

A **nyílhegygel bővített fehér alap** (ld. még 5/b rész) befoglaló méretei *17x10 cm*, csúcshöze *90°*.

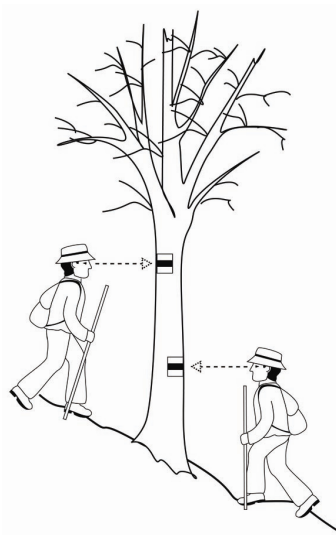
4. A jelzések elhelyezése és sűrűsége általában

Minthogy az útjelzések nem a gyakorlott túravezetők, hanem a természetkedvelő nagyközönség részére készülnek, így lehetővé kell tenni, hogy a jelzések nyomán **bárki biztosan elérje úticélját**. Ezért a jelzéseket e célnak megfelelő módon és sűrűségben kell elhelyezni.

„Az utak kijelölésekor kettős alapelvet kell követni: láthatóság és biztonság (útvonalmegegerősítés). A jelzés szembetűnő kell legyen, mindig jelen kell legyen, nem hagyhat kétséget az út nyomvonalának folytatására vonatkozóan és sehol sem lehet hézagos. Az útjelzésnek csak akkor van értelme, ha a gyakorlatlanok is százszázalékos biztonsággal ráhagyatkozhatnak és nem kell nyomozva nézelődni, keresgélgni.” (Rainer Brämer)

Látótávolságban a következő jelzés

„Mindig az adott irány szemszögéből”

Alapvető szabály, hogy a jelzéseknek a turistautak mindkét irányban történő bejárása esetén biztos tájékoztatást kell nyújtaniuk, azaz a jelzések **mindkét haladási irányból** jól láthatók legyenek. E követelmény elérése céljából a jelzéseket – a lehetőséghez képest – nem az utakkal párhuzamosan, hanem általában (lejtőkön mindig) azokra hozzávetőlegesen merőlegesen (45-80°) kell a rendelkezésre álló tereptárgyakra (fák, sziklák, oszlopok stb.) elhelyezni, mégpedig a tárgyak mindkét haladási irányba eső oldalán. Az ilyen módon alkalmazott jelzéseket nevezzük „**kétpofás**” jelzéseknek. A „**kétpofás**” jelzéseket nem kell feltétlenül mindig ugyanannak a tereptárgynak két oldalán elhelyezni Amennyiben a terep-, ill. az útviszonyok, vagy a tereptárgyak azt a rálátás lehetősége szempontjából indokolják, a két haladási iránynak megfelelő jelzések különböző tereptárgyakon is elhelyezhetők – praktikusán, a fa kivágása esetén nem tűnik el mindkét jelzés.

A jelzéseket az út jobb vagy bal oldalán, tetszőlegesen helyezhetjük el, mindig a láthatósági szabályt figyelembe véve. Kanyarokban pl. alapvetően a külső oldalra javasolt festeni.

Hogy felismerjük (és elkerüljük) a takarást, a turistajelzéseket a lombos évszakban (a lombok tömegét figyelembe véve) javasolt festeni és egy-egy jelzés helyét már távolról nézve ki kell szemelni. A tapasztalat szerint – különösen kevésbé gyakorlott festők esetén – a láthatóság és gyakoriság jobban elérhető, ha a fehér alapok festésekor az utat mindkét irányban külön járjuk be és mindig csak az adott irányban festünk. Többéves gyakorlat kell hozzá, hogy egyszerre mindkét irányra kellő gonddal oda tudjunk figyelni.

Olyan útszakaszokon, ahol az utat kísérő bokros-bozótos miatt nem lehetséges, ill. nem érdemes a kétpofás jelzések felfestése, az útvonallal **párhuzamosan** felfestett **jelzéseket** alkalmazunk. Szintén az úttal párhuzamosan festendő az út felületére (kőre) helyezett sávjelzés. Minden egyéb esetben kerülni kell a párhuzamos jelzés alkalmazását.

A jelzéseket lehetőleg 20 cm vagy annál nagyobb átmérőjű, sima kérgű (*bükk, gyertyán, fenyő*), nem mohás, gombás, hanem egészséges, élő (!) fákra kell elhelyezni, mégpedig általában valamivel a szemmagasság fölött, a járásszinthez képest kb. 1,8 – 2,2 m magasságban. Az átlagosnál jóval magasabban kell a jelzéseket elhelyezni olyan helyeken, ahol a szándékos rongálással lehet számolni, valamint ahol az egymástól nagyobb távolságra elhelyezett jelzések könnyebb felismerhetőségét kell ilyen módon biztosítani.

Ahol a turistautak mentén csak 20 cm-nél kisebb átmérőjű vagy csak repedezett kérgű (*tölgy, akác, éger*) élő fák állnak rendelkezésre, ott a következőképpen kell eljárni:

- kis átmérőjű, vékony fákra a jelzést teljesen körül kell festeni, ami a sávjelzéstől eltekintve nem könnyű feladat. *A láthatóság érdekében ilyen fák esetében a „fontos” jelzések fehér alapját hosszában meg kell nyújtani.*
- repedezett kérgű fák esetében a kérget a jelzés tervezett helyén, **vonókéssel** vagy gyaluval simára kell dolgozni, a legnagyobb gonddal **ügyelve arra, hogy a fa nedvszállító rétege meg ne sérüljön.** *Bükkön, gyertyánon, nyíren, vadcsereznyén, luc(!)fenyőn a vonókés használata tilos, a jelzés helyének megtisztítását csakis drótkéfével szabad elvégezni, mivel ezen fajtájú fákra a nedvszállító réteg felsértése vonókéssel elkerülhetetlen. A fa felsértett, nyirkos felületére elhelyezett jelzés nem lesz tartós, a festék nehezen fed („összeugrik”), később a fa „megdolgozott” felülete a megsötétedett jelzéssel együtt felrepedezik, lepattogzik.*

A festés megkezdése előtt **minden jelzés kiszemelt helyét gondosan meg kell tisztítani**, a kő, beton, téglá, vas stb. felületét drótkéfével jól le kell dörzsölni.

Fátlan utak mentén a jelzéseket a távbeszélő-, villanyoszlopokon, ill. azok beton lábazatán (*a feketére festett számozás alatt*), útmenti köveken (*de nem országhatárt jelző köveken*) vagy sima felületű sziklákon helyezük el. Földön fekvő helyzetű jelzés esetében arra is ügyeljünk, hogy lehetőleg ne az általában használt járőfelületre fessünk.

Különös figyelmet kell fordítani a lakott területeken átvezető útvonalak jelzéseire, főleg a lakott területeket elhagyó részekre. A településeken belül is fontos a követhetőség biztosítása, a számos információhordozó között „elvész” a jelzés, s a parkoló járművek könnyen eltakarhatják. *Egy utcatévesztés vonatleakésést okozhat, ill. már indulásnál elveszi a kezdő túrázó kedvét.* Beépített területeken – élő fák hiányában – villanyoszlopokon (*a plakátragasztások fedése miatt minél magasabban*), kerítéseken, ill. azok lábazatán, épületfalakon, vagy ereszcsononokon is alkalmazhatunk jelzéseket, de csak abban az esetben, ha nem várható az említett tárgyak átfestése és a jelzések alkalmazása ellen a tulajdonosnak nincs kifogása.

Nem ajánlatos jelzéseket alkalmazni kivágásra ítélt és ennek megfelelő erdészeti jelzéssel ellátott fákra, gyantát eresztő fenyőfákra, kátránnyal átitatott faoszlopokon, közutak gyakran átfestésre kerülő tartozékain (*kerékvetők, korlátok stb.*), rozsdás vasfelületeken. *Tilos a vasút bármiféle segédberendezésére jelzést elhelyezni!*

A jelzések alkalmazásának **sűrűsége** függ a terep-, ill. az útviszonyoktól és a turistaútról való letérés lehetőségétől. *A jelzések sűrűségénél, elhelyezésénél gondoljunk a ködös vagy alkonyi időre is (amikor felértékelődik a megbízható jelzés szerepe), sőt – különösen gyakorlatlan kirándulók által télen, havas időben is felkeresett térségekben (pl. Nagy-Hideg-hegy) – a hótakarásos szituációt is el kell képzeljünk.*

Így általában célszerű, ha egy jelzés mellett elhaladva már látszik a következő. Egyenes vagy enyhén kanyargó, széles utakon, sétautakon, mélyutakon, völgyfenéken vezető utakon, erősen járt, jól kitaposott gyalogutakon a jelzések ritkábban helyezhetők el. De az ún. **bíztató jelzéseket** még az ilyen utakon is alkalmazni kell. Ennek sűrűsége az MSz 2058712-1988 szabvány szerint egymástól *legalább 80 – 100 méterenkénti*, amúgy az ésszerűség alapján kell eldönteni. *(Ha felmerül bennünk, hogy ideje volna egy jelzést festeni, ne hessegessük el a gondolatot – tegyük meg!)*

Erősen kanyargó, keskeny utakon, kevésbé járt, ki nem taposott ösvényeken, sűrű fiatalos erdőben vezető utakon annyira sűrűn kell a jelzéseket alkalmazni, hogy a jelzések egymástól, mindkét irányban látótávolságra legyenek.

Olyan esetben, amikor a jelzés kellő sűrűségét megfelelő tereptárgyak hiányában nem lehet biztosítani (pl. réteken, mezőkön stb.) végső esetben ún. **póznás jelzéseket** kell alkalmazni. Erre a célra kb. 3 m hosszú póznákat kell a talajba 50 cm mélyen beásni. A póznák végére az erőszakos elfordítás vagy kihúzás megakadályozására keresztfát vagy keresztlécet kell erősíteni. Ha az utat járművek is használhatják, a póznát az úttól megfelelő távolságra helyezzük, hogy ne dönthessék ki. **Útjelző kő vagy kőoszlop** használata szintén szóba jöhet ilyen esetekben.

5. Indító, behívó, megerősítő, bízató jelzések, irányjelző nyilak, elágazások; a legutolsó jelzés

a) Egyszerű jelzések az út elején, elágazások után ill. között

A turistautak általában mindig valamilyen fontosabb közlekedési ponttól (pl. vasút, villamos, hajó, autóbusz állomástól, ill. megállóhelytől) indulnak, vagy pedig más jelzett utakból ágaznak ki. Az útjelzés mindkét esetben egy ún. **indító jelzéssel** kezdődik. Ezt az indító jelzést az említett állomásokon, ill. megállóhelyen kell elhelyezni.

A helyes útvonalat jelző jelzést az indító jelzés után, a kereszteződéstől számítva 10 méteren belül kell elhelyezni úgy, hogy az tisztán látható legyen a kereszteződésből, és kétségtávol jelezze az irányváltoztatást. Az ilyen jelzést **behívó jelzésnek** nevezik. Egy másik jelzést is el kell helyezni egy kissé messzebb a helyes útvonalon arra az esetre, ha a behívó jelzés megsemmisülne. Ezt a jelet **megerősítő jelzésnek** hívják.

A hosszú, kereszteződés nélküli útvonalakra **bízató jelzéseket** kell felfesteni.

A kereszteződések, behívó jelzések, megerősítő jelzések és az első bízató jelzés közötti távolság ne legyen több 250 méternél. Ez a távolság rövidíthető, ha nehéz vagy hegyvidéki terepről van szó.

b) Nyíljelzések

A turistautak hajlásánál, törésénél a kanyar, ill. a törés külső, messzebről jobban látható oldalán feltétlenül kell legalább két vagy három jelzést, ill. a követendő irányt jelző, **ék alakú fehér alapon jelzést** – esetleg a saját színével azonos kis nyílhegygel kiegészítve – elhelyezni.

A nyíl figyelemfelkeltő szerepű, mintegy „rábészél” az új irányra. A nyíltól annak irányába nézve lehetőleg mindig látható legyen az útvonal folytatásában a **következő (behívó) jelzés**.

Nyíljelzés alkalmazásakor mindig törekedni kell arra, hogy a nyílhegy a legpontosabban mutassa az útvonal folytatását. Ez olykor nehézkes lehet, mivel a fák és oszlopok többnyire henger alakúak és a nyílhegy „elhajolhat”. Ha a görbület ill. a tereptárgy keskenysége miatt a nyílhegygel bővített jelzést **nem tudjuk megfelelően elhelyezni**, ajánlott más tereptárgyat vagy jelzési módot választani, vagy – végső esetben – nyílhegy nélküli jelzést festeni és a nyílhegyet külön a jelzés alá helyezni.

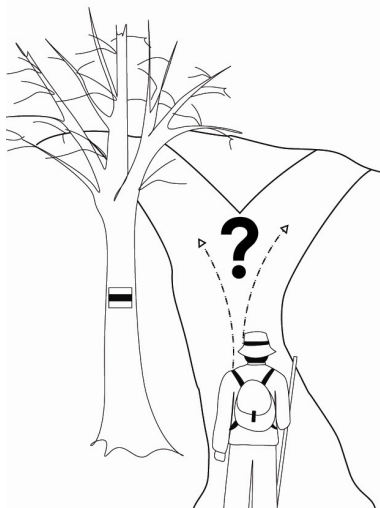
Indokolt esetben **kétirányú nyíl** használata is lehetséges, amikor egy az útvonallal párhuzamosan festett jelzést egyértelműsítünk (egy elágazásoknál vagy útcsomópontoknál, az útvonal egyenes vonalvezetésének hangsúlyozására).

c) Útelágazások és útcsomópontok:

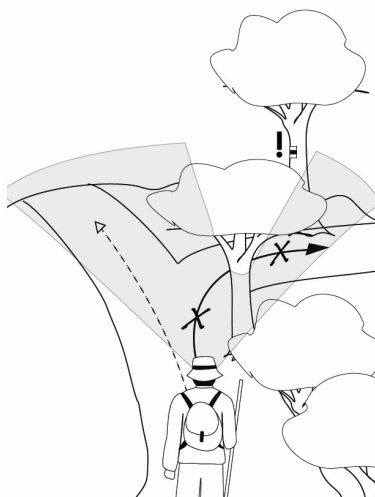
Minden elágazásban ill. a kijelölt útvonaltól való eltérési lehetőségnél **egyértelmű** és az érkező vándor szemszögéből **jól látható** jelzés(eke)t kell elhelyezni, amennyire az adott helyen erre szükség van. A kritikus pontokat több jelzéssel erősítsük meg (robosztusság, redundancia), hogy egy-egy jelzés kiesése (pl. fakidőlés, benövés miatt) ne tegye követhetlenné az útvonalat.

A turistaút irányvonalának jelentősebb változása esetén, valamint az elágazási pontokon és azok környezetében a jelek elhelyezési sűrűsége 2...5-szörös legyen”.(MSz-2058712-1988).

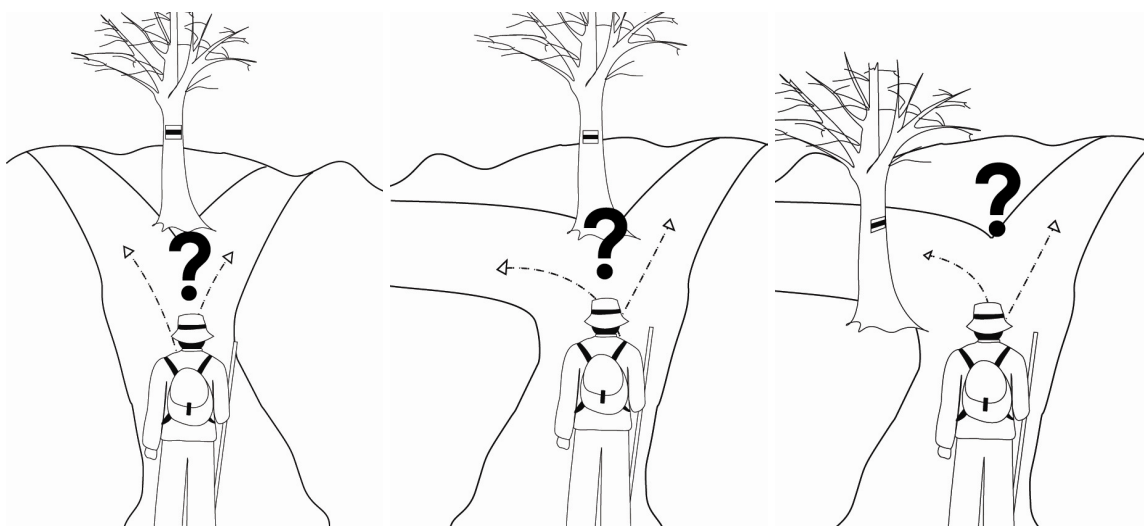
Az alábbi ábrák néhány **tipikusan hibás, kerülendő megoldást(!)** mutatnak:

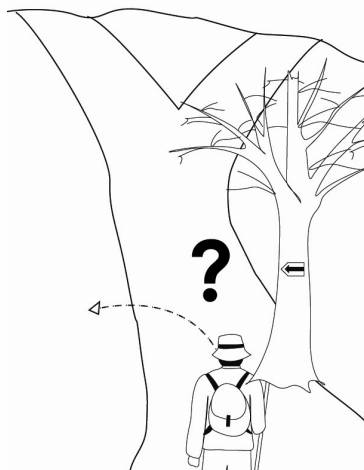
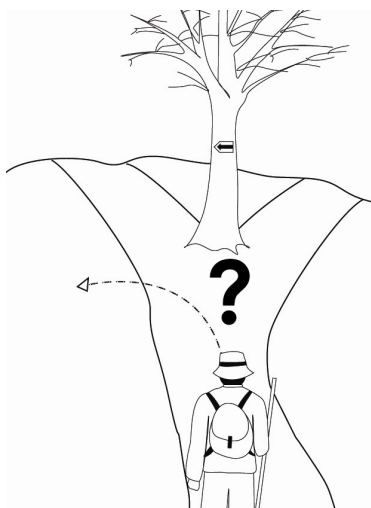
„Eddig jó, de merre tovább?”

Hiába van jelzés a fordulás után,
ha nem látja (szemből) az úton jövő

Jelzés félreérthető alkalmazása - "Vajon mire gondolt itt a jelzésfestő...?"
(ilyen esetekben válasszunk másik tereptárgyat, vagy alkalmazzunk nyíljelzést)

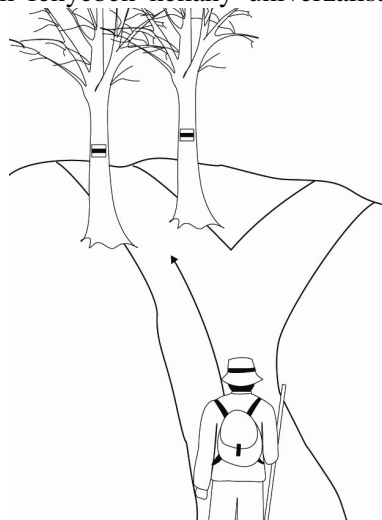

Nyíljelzés tipikusan félreérthető alkalmazásai: túl éles szögben vagy túl korán kihelyezve

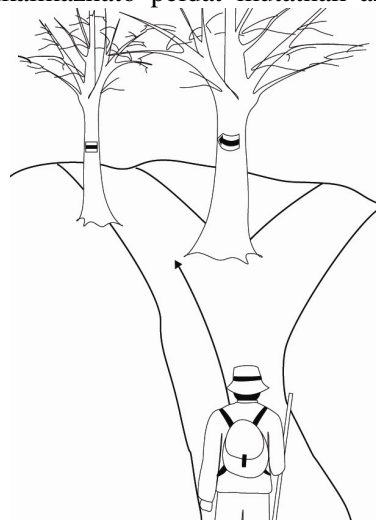
Az útelágazásoknál alkalmazandó jelzések tekintetében különbséget kell tenni az egyszerűbb és bonyolultabb útelágazások között.

- **Egyszerűbb** útelágazásoknál (ún. *útvilláknál*), ill. olyan helyeken, ahol kétség merülhet fel aziránt, hogy az utat melyik irányban kell folytatni – de a turistaút azonos minőségű marad és vonalvezetése nem törik jelentősen (pl. *kiágazó kitaposott utak, vadcsapások stb. esetén*) – az elágazás előtt és azt követően magán az úton *10-20 lépésnyire* feltétlenül látható helyen figyelmeztető jelzéseket kell elhelyezni.
- **Bonyolultabb** útelágazásoknál, ahol nem két, hanem több irányban is lehetséges az utat folytatni, vagy ha a turistaút hirtelen éles szögben törik, ill. ha az út egy aránylag jó útról egy rosszabb minőségű útra tér, ún. „*kaput*” kell készíteni. Ez annyit jelent, hogy az új iránynak megfelelő út bejáratánál az úttól jobbra és balra, egy-egy jelzést kell elhelyezni. Ezenkívül a kapu után, kb. *10-20 lépésnyire*, a kapuból már jól látható helyen irányjelző **behívó jelzést** kell alkalmazni. Így a kapu a behívó jelzéssel együtt félreérthetetlenül jelzi a követendő utat. Nyíljelzésre ilyen helyen csak akkor van szükség, ha a kapujelzés készítésére a helyi adottságok miatt nincs lehetőség, vagy az út olyan éles szögben kanyarodik, hogy a kapujelzés nem egyértelmű vagy nem jól látható az érkező túrázó számára.

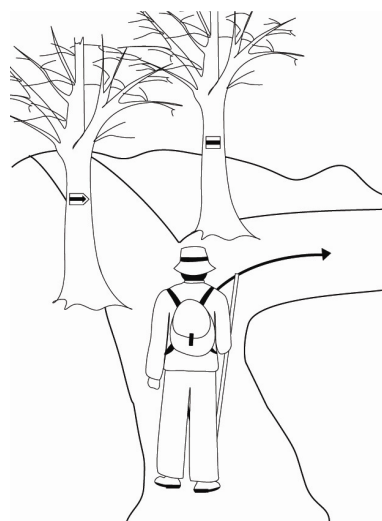
A fentiek fényében néhány univerzálisan is alkalmazható példát mutatnak az alábbi ábrák:

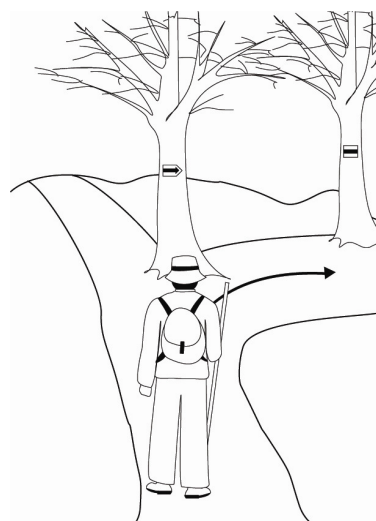
*Kapujelzés
(nemcsak egyértelmű,
hanem robusztus is)*

*Jó szögben mutató nyíl és behívó jel
(ha az elágazásban lévő „középső” fára
kell festenünk, az mindig nyíl legyen)*

Példák nyíl és behívó jel megfelelő használatára éles iránytörésnél

- **Turistaútélágazás (csomópont)** esetén az indító jelzést mindig egy közösen jelzett fán vagy egyéb tereptárgyakon kell alkalmazni. Különösen ügyelni kell arra, hogy bármely (!) irányból érkező is jól lehessen észlelni a jelzett út (utak) elágazását, a kínálkozó jelzett út alternatívákat. Adott esetben célszerű a leágazó jelzést – a fonódás szabályai szerint – a továbbfutó jelzés alá/főle irányjelző nyíllal elhelyezni (pl. leágazás forráshoz).

Kapu jelzéseket kell alkalmazni az előzőekben említett eseteken kívül minden, a turistaút eltévesztésének lehetőségét magában hordozó ponton, pl. az erdőbe bevezető utak jelzésére az erdő szélén.

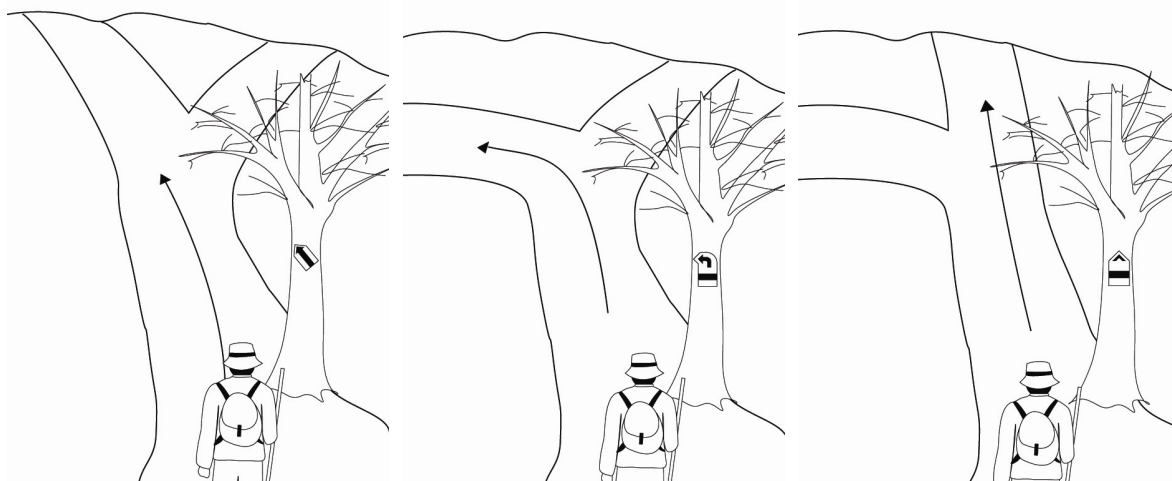
Az eltévedések, „jelzés-eltűnések” döntő többsége olyankor fordul elő, amikor a jelzés váratlanul letér egy útról („eloston”) és a túrázó tévedésből, oda nem figyelésből továbbmegy. Minél szélesebb útról, minél élesebb szögben, minél keskenyebb ösvényre tér; ez annál valószínűbb. Ajánlott egy széles úton (pl. országúton) a letéréssel ellenkező oldalra is egy megfelelő irányba mutató, szemből látható nyilat elhelyezni. Ha a tereptárgyak miatt nincs lehetőség kapuzásra/behívásra, csak az elágazási pontban vagy az előtt jelezni, akkor ajánlható egy **iránymegerősítő**, egyenesen felfelé mutató (vagy az úttal párhuzamosan mutató, „egypofás”) **nyíl**.

d) Speciális jelzési módok

Ritkán ugyan, de előfordul, hogy a jelezhető tereptárgyak, felületek elhelyezkedése miatt az egyértelmű iránymutatáshoz **szokatlanabb jelzésre, nyílra**, a jelzésalap megbillentésére, **esetleg magyarázatra** (pl. egy tisztás előtt: „50 m után jobbra” stb.) van szükség.

Adott esetben a legfontosabb szempont a helyes útválasztás biztosítása. Ha az csakis olyan megoldással biztosítható, amit az érvényben lévő szabvány vagy ez az iránymutató nem tartalmaz, válasszunk olyan, helyben jól értelmezhető jelzésvariációt, ami a célnak megfelel. Mivel egy ilyen jelzéshez nincs sablon, különösen ügyelni kell rá, a speciális jelzésen látsszon is az, amit mutatni akarunk vele.

Néhány ilyen jól használható, speciális előjelzési módot szemléltetnek az alábbi ábrák. Alkalmazásuk csak indokolt esetben javasolt, amikor a hagyományos módok nem adnak egyértelmű megoldást az elágazási pontban lévő megfelelő tereptárgyak hiánya miatt:

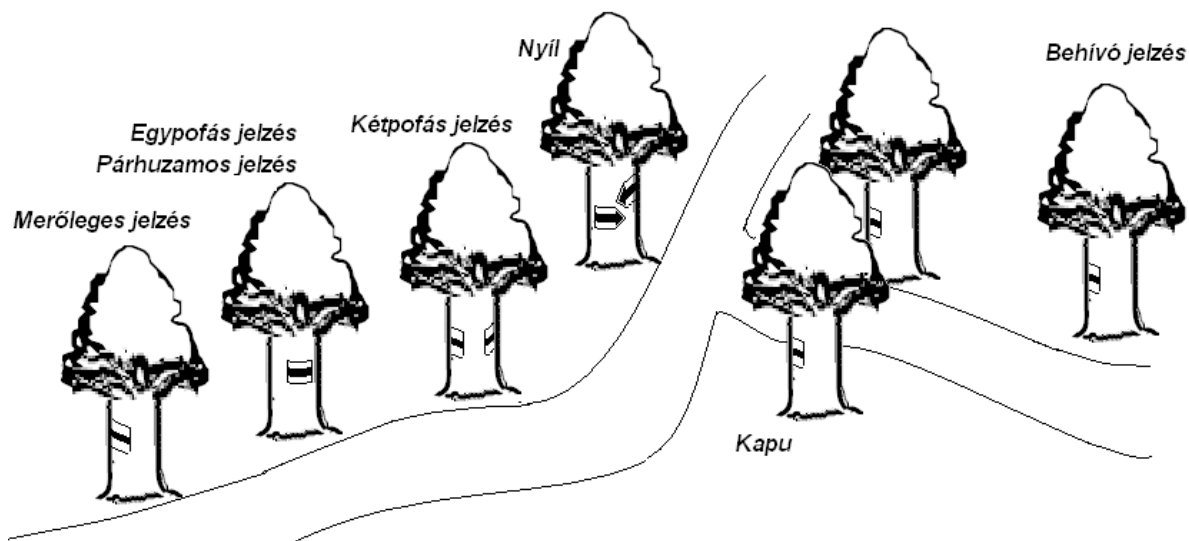

Javasolható speciális jelzési módok nehezen jelezhető helyekre:
Átlós, L-alakú (kanyarodó) és egyenesen mutató előjelző nyilak

Minden nyíljelzésnél, de e megoldásoknál különösen gondoljunk arra, hogy az ellenkező irányból jövők számára ne legyen félreérthető (ami nem nekik szól, arra ne hihessék azt, hogy nekik szól).

e) A hagyományos jelzési módok összefoglalása

Az általában használt, hagyományos jelzési módokat az alábbi ábra foglalja össze:

f) Kiegészítő jelzések:

Az erdei turistaútelágazásokban egy-egy terebélyesebb fa oldalára a behívó jelzés fölé/álá téglalap alakú fehér alagra **betűsablonnal**, a jelzés színével felírhatjuk **az úticélt**. *Ha pl. egy kereszteződésben legalább egy irányban ezt meg tudjuk tenni, segítünk a beazonosításban a gyenge térképolvasókon is (pl. Börzsöny, Foltán-kereszt: **K** KIRÁLYHÁZA ill. **K** NÓGRÁD). A módszer régi, de hatékony, nehezen rongálható és nem kerül pénzbe, kivitelezése – különösen bükkösben – egyszerű...*

A **turistaút(jelzés) végét** egyes országokban az utolsó jelzés alapjának jobb alsó sarkában egy ponttal jelölik. Ez egyértelművé teszi a túrázónak, hogy a jelzés tovább nem vezet, ha egy jelzés egy másikba beletorkollik vagy „zsákutcaként” véget ér. Nagy jelentősége pl. a sziklás kilátópontokra vezető kitérőknél van. *Az elv nálunk is alkalmazható.*

6. A jelzések fonódása, felújítási rendje

Ha két vagy több jelzés egy útszakaszon együtthalad (fonódik), az ilyen szakaszon **az összes jelzést mindig ugyanarra a fára vagy tereptárgyra egymás alá kell festeni**. *A jelzéseket más-más tereptárgyra festeni tilos! A meglévő ilyen jelzéseket a felújítás során meg kell szüntetni.*

Az együtthaladó (fonódó) jelzések egymás alatti **alaksorrendje** felülről lefelé a 2. fejezet felsorolásával megegyező..

Az alakjelzések értékrendjének mindenkorai meghagyása mellett a **színeket** a következő **sorrendben** kell alkalmazni: kék, piros, sárga, zöld (pl. kék, sárga sáv, piros, zöld + stb.)

A fonódott szakaszon legfeljebb **három** különféle jelzést szabad elhelyezni. Háromnál több útjelzés fonódása esetén a csatlakozó turistaúthálózatot felül kell vizsgálni és azon olyan egyszerűsítéseket, módosításokat kell végrehajtani, hogy a nemkívánatos fonódás megszűnjön. Ilyen szakaszon országos kék jelzés vagy egyéb fontos jelzés is halad, azok megszakítása értelemszerűen nem jöhet számításba. *A csomópontokban (pl. településközpont, turistacentrum vagy nagyobb turistaút-csomópont), az indító jelzések esetében viszont célszerű egy pontból indítani a jelzéseket, ha azok hamarosan (kb. ½ km-en belül) szétválnak, ill. a többszörös fonódás hosszabb útjelzések egy rövid szakaszon történő együtthaladásával keletkezett, pl. Mátraháza: **K, P, P+, S, S+, S□, Z□**.*

A fonódó jelzések számára a **közös fehér alapot** függőleges irányban olyan méretre kell készíteni, hogy a különböző színű sávjelzések között **3 cm**, az egyéb alakú jelzések között **2 cm** széles fehér elválasztó sáv maradjon. Kivételt képeznek a szükségszerűen **13x18** és **18x24 cm-es** jelzések, ahol a fehér elválasztó sáv a méretek növekedési arányának megfelelően változik. A fonódó jelzések az **azonos tereptárgyra** külön-külön is – tehát nem közös fehér alapon – elhelyezhetők.

A turistaútjelzések felújítása során – ha azt csak több szakaszban tudjuk elvégezni – lehetőleg turistaútelágazástól turistaútelágazásig haladjunk. A fonódó jelzésű útvonalakon végezzük el az összes jelzés újrafestését, vagyis **felújítási szempontból a fonódó jelzések egy jelzésnek számítanak.**

A felújításra kerülő turistaútból **kiágazó** (abba betorkolló) **turistautak jelzéseit az elágazástól számított kb. 20-30 lépésnyi szakaszon** (behívó ill. kapu jelzések erejéig) **fel kell újítani**, vizuális kapcsolatba kell hozni további útvonaluk korábbi jelzéseivel.

Teljes felújítás: az útvonal teljes hosszában minden jelzés újrafestése, a hiányzó jelek pótlása, a feleslegessé váló, vagy megrongálódott jelek eltávolítása (a tereptárgytól függően szürke, vagy barna festékkel való lefestése), valamint az útvonal karbantartása.

A jelzésfelújítások során lehetőleg nem egy-egy hegységi útvonal, hanem egy-egy hegység rész teljes hálózatának az újrafestése a legcélszerűbb és legtakarékosabb is. *Törekedni kell rá, hogy a felújítás munkafolyamata során a színjelzés nélküli fehér alapok minél rövidebb ideig maradjanak a terepen, mivel az éppen abban az időszakban arra túrázókat elbizonytalanítják. Az esetleges eligazodási zavarokat minimalizálhatjuk az elágazásokban meghagyott régi, ideiglenesen megerősített jelzésekkel.*

7. A jelzések láthatóságának biztosítása

Annak érdekében, hogy a jelzések a megkívánt távolságból észrevehetőek legyenek, különösen fiatalosban és cserjés területeken, ösvényeken elkerülhetetlenül szükséges a jelzések közeli környezetének kitisztítása és a jelzéseket takaró gallyak eltávolítása. Erre a célra a munkatúrára **kézifűrészt, baltát és erős nyesőollót** kell vinni.

Ne csak a jelzés közvetlen környékét tisztítsuk meg, mert a visszánövő növényzet hamarosan ismét eltakarhatja!

8. A jelzések kivitelezése

A turistautak jelzését **festéssel** kell megvalósítani. A festett útjelzések bár lassan, viszonylag sok munkával készíthetők el, hasznosságukhoz képest kevés költséggel megvalósíthatók, időtállóak, nehezen rongálhatók, bárhol alkalmazhatók, és a gondosan (sablonnal) festett jelzések az esztétikai követelményeknek is megfelelnek.

A költséges, rövid időn belül tönkremenő, könnyen eltávolítható, megrongálható vas-, kő- és falfelületeken nem alkalmazható fém- és műanyaglapos jelzéseket csakis településeken belül, ill. villanypásztaékban kátrányos felületű villanyoszlopokon (pl. nagy-hideg-hegyi villanyvezeték oszlopok), az útfelelős által „szem előtt lévő” útvonalakon (pl. Rákóczi turistaút Parád belterületén) szabad alkalmazni.

Rendelkezésre álló tereptárgyak hiányában a jelzést erre a célra kihelyezett **útjelző tereptárgy** – fa- vagy kőoszlop – is tartalmazhatja (vö. 4. fejezet), valamint belterületen **közterületi gyalogútjelző táblaként** (a közterületi információs táblákkal összhangban, velük azonos magasságú kivitelben) is megjelenhet.

9. Zavaró jelzések megszüntetése

Új turistautak létesítésénél, felújításnál, a turistautak jelzésének ill. nyomvonalainak módosításánál a zavaró, érvénytelen vagy téves, esetleg illegális jelzéseket meg kell szüntetni.

A érvénytelen jelzések (turistautak) megszüntetésére a legalkalmasabb mód **a jelzések** elhelyezésére szolgáló tereptárgyak (pl. fakéreg, beton stb.) színéhez hasonló színű, **sötétszürke, sötétbarna festékkel való teljes átfestése** (eltakarása). *Az elágazásokban az érvénytelen, megváltozott jelzésű, ill. megszünt turistautak indító jelzését – a korábbi térképekkel túrázók érdekében – nem kell teljesen eltakarni, hanem a takaró (sötét) festékkel átlósan (X alakban) át kell húzni. Ez az ún. „törölt kereszt”. A tapasztalatok szerint a korábbi, megszüntetett útjelzések szín(zománc)festését legalább a legfontosabb pontokon (kezdőpontokon, elágazások behívó jelzéseinél) finoman, óvatosan le kell dörzsölni, mivel a zománcfestékről a fedő (takaró) festék 1–2 év alatt levelesen leválik, az eltakart jelzés színe, formája újra láthatóvá válik. Korábbi jelzések*

újrifestésekor, de különösen jelzésváltozás (szín- és/vagy alakváltozás) esetén az érvénytelen jelzés átfestésekor a várható festékleválást figyelembe véve kell eljárni!

Felújításkor – felületük megtisztítása után – alapvetően a korábbi jelek helyére fessünk, ha azok jó helyen vannak. Az ilyen jelzések értelemszerűen tartósak lesznek, de az előzőekben említett festékleválásra figyelemmel pontosan (!) a korábbi jelzésre kell festeni. A korábbi, de érvényes, nem zavaró jelzéseket – ha a felújításnál kedvezőbb tereptárgyat választunk, s nem a régit festjük újra – meghagyhatjuk, „eltüntetésüket” az időre bízhatjuk.

10. Új turistaút létesítése

A későbbi karbantartási nehézségekre is tekintettel – különösen a jelzett útvonalakkal jól ellátott területeken – általában nem szükséges. Alaposan indokolt esetben (pl. autósoknak körtúrára lehetőséget kínáló összekötések kivitelezése) természetesen lehet róla szó. Az útvonalat a területkezelővel (pl. erdészet) vagy tulajdonossal, ill. a természetvédelmi igazgatósággal (pl. nemzeti park igazgatóságok) kell engedélyeztetni. Erdőtörvény 93.§ (1): „Az erdőgazdálkodó hozzájárulásával szabad az erdőben b.) turistaútvonalat kijelölni és létesíteni” Ennek birtokában, körültekintő jelzésválasztással, az MTSZ tájékoztatásával (nyilvántartásba vétel), a fentieknek megfelelő kivitelezéssel el lehet készíteni a jelzést, melyet követően az érintett térképrész másolatán bejelölve, szöveges magyarázattal az MTSZ megyei szervezetének útjelzési/térképi felelőse is rögzíti az új útvonalat.

A változásokról, változtatásokról (jelzés, nyomvonal), a feltárt **térképeltérésről** (elsősorban a turistautak futása) a hibás (a változtatás következtében „hibássá vált”) térképrész másolatán a helyes állapot bejelölésével, szöveges magyarázattal értesíteni kell az MTSZ megyei szervezetének technikai/térképi felelősét. *Ne felejtsük: „A turistatérképek legfontosabb tematikáját, a turistautakat mi magunk, ecsettel a kézben állítjuk elő! Tegyük meg minden tőlünk telhetőt a turistautak és a legfrissebb (!) turistatérképek (a kalauzok esetében az útleírások) összhangjéért! Ennek biztosítása a kezdő kirándulókat is megnyugtathatja.*

AZ UTAK JÁRTHATÓSÁGA

A turistautak járhatósága érdekében nem elegendő az útjelzéseket készíteni, hanem a nehezen járható útszakaszokon a közlekedést akadályozó vékonyabb törzsű kidőlt fákat, indákat, tüskés bokrokat, ágakat, az út úrszelvényébe embermagasságban benyúló cserjéket el kell távolítani. *Gallyazásnál az ágakat mindig többször vágjuk ki, mert csonkolásnál azok tovább nőnek és különösen szemmagasságban komoly baleseti forrást jelentenek.*

Kisebb vízfolyásokat keresztező utaknál a vizen keresztül való közlekedés érdekében lehetőség szerint kőgázlót kell építeni.

Olyan veszélyes utakat, amelyeknél a veszélyeztető körülmények elhárításához a szükséges eszközök nem állnak rendelkezésre, nem szabad ismételt jelzésekkel ellátni. Az ilyen utak/útszakaszok jelzéseit csak a veszélyeztető körülmények elhárítása után szabad elkészíteni, vagy át kell helyezni (pl. *Rákóczi turistaút Sas-kő sziklafala alatti szakasza*) vagy meg kell szüntetni (pl. *Salabasinai- árok PO*). **A módosításról haladéktalanul értesíteni kell az MTSZ megyei szervezetének felelősét.** Amennyiben a turistaút járhatóságát a gazdálkodási tevékenységgel összefüggő akadályok (*tarvágás, kerítés, az úton „felejtett” nyesedék stb.*) nehezítik, a panaszt a területkezelőnek jelezzük, a járhatósági problémák orvoslására meg kell kísérelni a területkezelőt (erdészet) rábírnunk.

A „*turistautak járhatóságának biztosítása*” jelenleg sajnos nem definiálható fogalom, hiszen „*turistaút*” mint földhivatali/jogi fogalom nem létezik. Az erdei utak állapota a területkezelő (erdészet) tevékenységének nyomait viseli (vállalkozói szállítással végzett nyereségérdekelte erdőgazdálkodás nemzeti parkokban is), az ösvények járhatósága pedig az adott területért „*turistabecsületi*” felelősséget érző természetbarátok (természetjáró egyesületek) tevékenységének leképeződése. Az MTSZ (egyik) természetjáró-érdekképviseleti feladata éppen a nyereségérdekeltség nyomása alatt nyögő erdőgazdálkodási tevékenységek „*természetbarát-tolerancia*” növelése (utak, tarvágások-kerítések, gyérítések utáni járhatóságbiztosítás stb.), ill. a „*bezárkózó*” természetvédelem felé a természetbarátok mint „*ökoturisták*” bemutatása, a partneri kapcsolat kiépítése. A turistautak jogi helyzetének rendezése nyithat utat a területkezelői viselkedés megváltozásának, a költségvetési támogatások (ha lesznek) fogadásának.

A jelzések/utak követhetőségének területkezelői garانتálására akkor lesz remény, ha az MTSZ mint „*turistaútjelzés-kezelő*” megfelelő súlyú kompetenciával képviselheti a természetjáró érdekeket a gazdálkodói és a természetvédő szervezetek a természetjárók érdekeit adott esetben sértő tevékenységével szemben, ill. ha az ún. „*turizmus szakma*” a természetjáró turizmust (aktív ill. ökoturizmus fedőnév alatt) is végre elismeri, segíti.

Előrelépésnek tekinthető az Erdőtörvény 93.§ (3) bekezdése:

„Az erdőgazdálkodó köteles az erdőgazdálkodási tevékenysége során megrongálódott jogszerűen kialakított turistautat, turisztikai berendezést, létesítményt haladéktalanul az eredeti állapotában helyreállítani, illetve rendeltetésszerű használatra alkalmassá tenni.”

A JELZÉSEK RENDSZERES FELÜLVIZSGÁLATA, KARBANTARTÁSA

A turistautakat optimális esetben két évente – kilombosodás után – felül kell vizsgálni, be kell járni. Ilyenkor kell a szükséges gallyazást és az úttisztítást, valamint az esetleges egyéb munkákat (pl. *merítő források medencéjének avartól történő megtisztítása, elfolyásuk biztosítása*) elvégezni. A jelzéseket az időközi változásoknak megfelelően ki kell javítani, a megsérülteket, elherványodottakat meg kell erősíteni, esetleg felújítani, a hiányosságokat pedig pótolni. A javítgatások során, különösen a szükségessé vált egy-egy új jelzés pótlásakor (ilyenkor az alapot és a szint gyakorlatilag egyszerre festve) a munkát csak nagyon sűrű festékkel, az összecsurgás megelőzésére figyelemmel vékony ecsettel végezzük. Az „*egyszerfestés*” tűzoltás jellegű munkája esetén is a szín alá egy nagyon vékony, a fa által azonnal beszívott fehér (de még szürkének mutató) alapfélét festünk.

Az alábbiakban összefoglaljuk a szempontokat, melyeket egy ellenőrző vagy karbantartó bejárás során érdemes figyelembe vennünk (mindkét irányból, oda-vissza értendően, teljes felújításkor az egész útvonalra, a megmaradt régi jelzésekre is):

1. **Helyes útvezetés:** *A jelzések a megfelelő nyomvonalon vezetnek-e?*
(a térképen/útkataszterben szereplő nyomvonalat mutatják-e a felfestett jelek, ill. attól csak nagyon indokolt esetben és mértékig térve el, dokumentálva);
2. **Folytonosság és robusztusság:** *Van-e mindenütt jelzés, ahová kellene?*
(az út- és terepviszonyoknak megfelelő sűrűség, folyamatos követhetőség, minden elágazás megjelölése, irányjelző/behívó/megerősítő jelzések, redundancia [több jelzés egyszerre egy helyen] ahol indokolt);
3. **Láthatóság és egyértelműség:** *Ami fel van festve, az jól látható-e és egyértelmű-e?*
(a megfelelő jelzési módok alkalmazása [egypofás/kétpofás/nyíl/stb...], úttal bezárt szög, egy- és kétirányú nyilak használata, nyílhegyek iránya, nem félrevezető/kétértelmű jelzések, menetirányból való láthatóság: megfelelő tereptárgy és elhelyezés megválasztása, belógó növényzet eltávolítása);
4. **Csomópontok és kritikus pontok:** *Jelzett utak találkozásvége és a nehezen jelezhető helyek ill. letérési pontok jelzése egyértelmű és teljesszerű-e?*
(csomópontok minden irányból való észrevehetősége, áttekinthetősége, egyértelműsége, pont az utak végén [ahol szokás], a váratlan irányváltások figyelemfelkeltő kijelölése, a tereptárgyak hiányából vagy nem megfelelő elhelyezkedéséből adódóan nehezen jelezhető helyeken [pl. tisztások, bozótos részek] a nyomvonal egyértelmű jelzése speciális jelzési módokkal (egyértelmű előjelzés, iránymegerősítés, maxi jel, stb.) ill. útjelző oszlopokkal vagy azok javaslatával [helyszín és kívánt hely pontosan dokumentálva]);
5. **Külsőalak és kivitelezés:** *A felfestett jelzések szépek, tartósak, megfelelő méretűek és kivitelűek-e?* (a tereptárgynak megfelelő felület-előkészítés, festési fedettség, megfolyás nélkül, éles körvonalak, megfelelő színek, szabvány mérettől való eltérés csak indokolt esetben, nyilak egységes formátuma, fehér felületen sötét keret, régi jelzések leszőrkítve, fonódásoknál minden jel mindig szerepel, megfelelő sorrendben);
6. **Út minősége, járhatósága:** (külön kezelendő, nem [csak] a jelzésfestőn múlik): *Az útvonal jól és biztonságosan járható-e?* (belógó ágak és bozót hiánya, kimosottság/alámosottság van-e, oldalazó ösvény profilja rendben van-e [vízszintes felületű és nem csúszós-e oldalra], fahidak/korlátok/létrák jó állapotúak és vannak ahol kell, az úton nincsenek keresztbe dőlt fák és egyéb akadályok, jellemzően nincs sártenger, ill. szemét).

A karbantartási munkákat célszerű sürgősség szerint ütemezni. A kritikus, akár eltévedést is okozható vagy félrevezetően jelzett helyek kijavítását, s az esetlegesen járhatatlanná vált útszakaszok jelzésének (ideiglenes vagy állandó) elterelését amilyen hamar csak lehet, el kell végezni. Továbbá, a nem kellően robusztusan jelzett helyeken, ahol pl. egy fontos letérést csak egy jelzés jelöl, vagy a jelek nem jól láthatóak, újabb jelek elhelyezése szükséges.

TURISTAÚTJELZÉSEKHEZ JAVASOLT FESTÉKANYAGOK ÉS ESZKÖZÖK

Az útjelzések alapjára a gyorsan száradó, vízálló **fehér alapozó** festéket használjuk, amely jó fedőréteget ad és megfelelő sűrűségnél elegendő egyszeri bevonat is. Sokéves tapasztalatok alapján az alábbi festékeket javasoljuk a jelzések fehér alapjának elkészítéséhez:

Acryl Wetterschutzlack – Akril időjárásálló festék (düfa-Hungária Kft. gyártmánya)

Kül- és beltéri, vízzel hígítható fedőfesték.
Jól takaró, rendkívül rugalmas, jó lég- és páraáteresztő képességű, selyemfényű fedőfesték. Gyorsan szárad, időjárásálló. Dekoratív bevonatot képez.
Figyelem! Új jelzés készítésénél kétszer kell alapozni!

TRILAK gyártmányú „TRINÁT univerzális alapozó fehér festék”

Professzionális.
Jól terül és fed.
Kiváló töltőképesség.

A színefestésre leginkább a **TRILAK gyártmányú „TRINÁT magassfényű zománccfesték”**-et ajánljuk (**kék:** 701 sz.; **piros:** 820 sz.; **sárga /okker/:** 450 sz.; **zöld:** 600. sz.; **szürke:** 200 sz. szürke).

Bevonata az időjárás behatásainak tartósan ellenáll, fényességét, színét megőrzi.
Könnyen ecsetelhető.

Szürkítéshez (barnításhoz) matt, vagy selyemfényű, lehetőleg Trinát festéket használjunk.

*Fontosnak tartjuk megemlíteni, hogy a **Standolit** festékekkel kapcsolatban szerzett negatív tapasztalataink miatt, használatát egyáltalán nem ajánljuk, még szürkítéshez (barnításhoz) sem!*

Hígításuk lakkbenzinnel, terpentinnel, terpenol hígítóval történik, de a szintetikus hígító is megfelel.

A doboz felnyitása után az esetleges bőrfelületet egyben kell eltávolítani, majd pálcával jól felkeverjük.

A festék rendszerint sűrű, amit a fenti hígítók bármelyikével tejfel sűrűségűre hígítunk.

A festék akkor a legalkalmasabb, ha a festésénél nem ragad és nem folyik szét.

A legmegfelelőbb eljárás, ha az ecsettel tunkolva rakjuk fel a festéket, mivel a legtöbb fa nem sima kérgű.

Az alapfestéshez 4 cm széles, lapos ecsetet használjunk, színefestéshez 3 cm széles (vagy még keskenyebb) lapos ecset a megfelelő, mivel a jelzések nemcsak sáv, hanem más formájúak (ábrák) is amihez jobb a keskeny ecset.

Az ecseteket használat után jól dörzsöljük ki, majd PVC zacskóba (tejes zacskó) csavarjuk be, otthon állítsuk addig vízbe, amíg hígítóban alaposan kimossuk. Az így kezelt ecsettel más alkalommal is tudunk dolgozni.

IRODALOMJEGYZÉK

Kapcsolódó szabványok, irányelvek, tanulmányok és ismertetőik - a teljesség igénye nélkül...

Az 1970-es évek végén készült útmutató mellett felhasznált főbb munkák

- MSz-2058712-1988 sz. országos szabvány „Gyalogos út- és irányjelzések”
- Dr. Szuniogh Árvay Nándor, Lakner Károly: Turistákat érdeklő jogszabályok – Mit kell a turistának az útjelzésről tudnia? Hogyan készítünk jó útjelzést? (Magyar Turista Szövetség, 1940.)
- Izsépi Béla / Rakk Gyula: Mire figyeljünk turista út felfestésekor?
- Az EWV első Európai Turista Útjelzési Konferenciájának deklarációi:
  - General Principles of marking and signing footpaths:
http://www.era-ewv-ferp.com/upl_files/general_principes_for_marking_-_aj041005.pdf
  - Bechyně declaration on the Marking of Walking Routes in Europe:
http://www.era-ewv-ferp.com/upl_files/deklarace_bechyne_-_aj041005.pdf
- Rainer Brämer : 20 Markierungsregeln (20 Útjelzési szabály):
<http://wanderforschung.de/files/markreg081212647079.doc>
(magyar fordítása: http://muanyagsc.hu/jelzes/markreg_magyar.html)
- A BTSSz Technikai Bizottságának szakanyagai: http://www.btssz.hu/wp/?page_id=35
- A Műanyag SC Természetjáró Szakosztályának szakanyagai: <http://muanyagsc.hu/jelzes/>
- Ösvénytaposó Baráti Társaság: Így készítjük a turistajelzéseket!
<http://www.freeweb.hu/osvenytaposo/sites/jelzesfestes/bemutato.htm>
- SK albuma a turistajelekről: <http://www.controllszeged.hu/sk/t/jelek/album.htm>
- Turistautak.hu – Turistajelzések szöveges megjelenítése: http://www.turistautak.hu/wiki/Turistajelz%C3%A9sek_sz%C3%B6veges_megjelen%C3%ADt%C3%A9se
- Turistajelzések sablonjai a Mária út jelzésével:
<http://www.mariaut.hu/web/drupal63/content/iras/turista-es-maria-ut-jelzesek-sablonjai>

Kitekintés - további kapcsolódó anyagok

- ÚT 2-1.140: 1998 Útügyi Műszaki Előírás:
Közterületi információs táblák megtervezése, alkalmazása és elhelyezése
- Signalisation Wanderwege – részletes svájci turistaút-jelzési kézikönyv:
http://www.astra.admin.ch/themen/langsamverkehr/00482/index.html?download=NHZLpZeg7t,lnp61ONTU04212Z6ln1acy4Zn4Z2qZpnO2Yuq2Z6gpJCDdn16fGym162epYbg2c_JjKbNoKSn6A--&lang=de
- A PTTK lengyel útjelzési útmutatója:
http://www.pttk.pl/pttk/przepisy/instrukcja_znakowania_szlakow_0707.pdf
- Jelzésfestés az USA-ban – a North Country Trail:
<http://www.northcountrytrail.org/spw/blazing/index.htm>
- Mária út koncepció: <http://www.mariaut.hu/web/drupal63/content/iras/uthalozati-koncepcio>
- Alsó-Ausztria turistaút-koncepciója: <http://www.niederosterreich.at/wanderwegekonzept/>
- Gyalogtúrázásra vonatkozó német kutatási és szakanyagok: <http://wanderforschung.de>